

Zaključci Vijeća Europske unije i država članica koje su se sastale unutar Vijeća o poboljšanju kaznenopravnog odgovora na radikalizaciju koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma

PRIMJEĆUJUĆI da radikalizacija koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma, zbog svoje višedimenzionalne i dinamične naravi, pred nas postavlja znatne izazove koji se razvijaju i koji se ujedno moraju rješavati na pravosudnoj razini prvenstveno unutar država članica, ali i, prema potrebi, putem koordinirane potpore na europskoj razini u skladu s Ugovorima;

PODSJEĆAJUĆI da je, u okviru strategije EU-a za borbu protiv terorizma^[1], Vijeće u lipnju 2014.^[2] donijelo revidiranu „Strategiju EU-a za borbu protiv radikalizacije i novačenja terorista”, a u prosincu 2014.^[3] i lipnju 2015.^[4] uputilo na važnost toga da sprečavanje tog fenomena i borba protiv njega budu prioritet budućeg djelovanja;

PODSJEĆAJUĆI da je Europsko vijeće u izjavi danoj 12. veljače 2015.^[5] istaknulo potrebu za pokretanjem inicijativa povezanih s rehabilitacijom u pravosudnom kontekstu kako bi se pristupilo rješavanju čimbenika koji doprinose radikalizaciji koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma, između ostalog i u zatvorima;

NA TEMELJU rasprava ministara pravosuđa o učinkovitom kaznenopravnom odgovoru na radikalizaciju koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma, koje su zaključene Zajedničkom izjavom iz Rige od 29. i 30. siječnja 2015., kao i rasprava na ministarskom ručku održanom 13. ožujka 2015. te ishoda ministarske konferencije održane 19. listopada 2015. posvećene toj temi;

UZIMAJUĆI U OBZIR to da se u Komisijinoj komunikaciji pod naslovom „Sprečavanje radikalizacije koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma: jačanje odgovora Europske unije”^[6], u europskom programu sigurnosti iz travnja 2015.^[7] te u zaključcima Vijeća o obnovljenoj strategiji unutarnje sigurnosti iz lipnja 2015.^[8] konkretna pitanja povlačenja, rehabilitacije i deradikalizacije/antiradikalizacije navode kao prioritet za djelovanje u sljedećim godinama;

Vijeće Europske unije i države članice koje su se sastale u okviru Vijeća,

SMATRAJU da je u svrhu učinkovite borbe protiv radikalizacije koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma potrebno zauzeti međusektorski i multidisciplinarni pristup, uzimajući u obzir sve različite aspekte: prevenciju, istragu, kazneni progon, osuđivanje, rehabilitaciju i reintegraciju.

SMATRAJU da je u tu svrhu neophodno osigurati odgovarajuću koordinaciju i sinergije svih relevantnih javnih i privatnih dionika, posebice tužitelja i sudaca, uporabom postojećih pravnih instrumenata i politika te uz puno poštovanje vladavine prava i Povelje Europske unije o temeljnim pravima,

UZIMAJUĆI U OBZIR rizike za javnu sigurnost

SVJESNI su potrebe za razlikovanjem ovisno o stvarnim potrebama i posebnim rizicima svake situacije na lokalnoj razini te o nacionalnim pravnim sustavima i pravosudnim ustrojima, kao i uključenim stranama i dionicima, što zahtijeva pristup prilagođen pojedinačnim slučajevima

ZAKLJUČUJU stoga da bi sljedeća djelovanja doprinijela kaznenopravnom odgovoru na radikalizaciju koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma, SNAŽNO POZIVAJU sve relevantne dionike da odgovarajuća djelovanja provedu kad god i gdje god je to moguće te ISTIČU ključnu ulogu lokalnih aktera

1. Struktura i ustroj sustavâ pritvora

– države članice trebaju provoditi promišljenu i prilagođenu politiku s ciljem sprečavanja radikalizacije koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma u zatvorima, koja je prilagođena okolnostima pojedine države i potrebama pojedinaca koji su njome obuhvaćeni, a što bi moglo uključivati elemente kao što su

- razvoj alata za procjenu rizika i alata za otkrivanje ranih znakova radikalizacije te jačanje razmjene informacija između različitih aktera u kaznenopravnom sustavu
- osiguravanje odgovarajućeg broja stručno osposobljenih predstavnika vjerskih zajednica u zatvorima te davanje potpore socijalnim radnicima i savjetnicima
- pružanje mogućnosti zatvorenicima da u zatvoru nauče i razviju vještine kritičkog razmišljanja
- osiguravanje sigurnog zatvorskog okruženja radi provedbe učinkovitih programa rehabilitacije i reintegracije uz odgovarajuću razinu poštovanja i interakcije između zatvorskeg osoblja i pritvorenika
- u tom kontekstu, nastavak rada na poboljšanju uvjeta pritvora uz uvažavanje utvrđenih pravila i suradnje s Vijećem Europe koja je u tijeku u tom području

– u tom kontekstu, države članice trebaju se osloniti na stečeno iskustvo, najbolje prakse i preporuke koje je predložila Mreža za osvješćivanje o radikalizaciji (RAN), a posebno radna skupina RAN-a za zatvor i probaciju, posljednji put u dokumentu o pregledu stanja iz listopada 2015. pod naslovom „Rješavanje radikalizacije u kontekstu zatvora i probacije”

– RAN bi trebao nastaviti osiguravati platformu za razmjenu dobrih praksi o toj temi te davati doprinos preispitivanju Priručnika iz 2008. koji su sastavile Austrija, Francuska i Njemačka na temu rješavanja radikalizacije koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma, osobito u zatvorima

– države članice trebale bi, prema potrebi, razviti programe za deradikalizaciju/povlačenje/rehabilitaciju u zatvorima u okviru priprema za puštanje na slobodu te programe kojima se promiče reintegracija nakon puštanja na slobodu

– države članice trebaju se koristiti uslugama centra izvrsnosti RAN-a i iskoristiti ponudu potonjeg da im, na zahtjev, pruži potporu pri uspostavi takvih programa.

2. Alternativne ili dodatne mjere kaznenog progona i/ili pritvora

– države članice trebale bi na multidisciplinarni i cjelovit način rješavati problem stranih terorističkih boraca, prema potrebi i razmjenu relevantnih informacija među tijelima kaznenog progona, sigurnosnim službama i državnim odvjetništvom te, gdje je primjenjivo, s lokalnim vlastima i socijalnim radnicima; to bi se moglo postići uspostavom multidisciplinarnih tijela ili metoda rada ili pak osiguravanjem integriranog praćenja slučajeva

– države članice trebaju se u punoj mjeri koristiti Europskim informacijskim sustavom kaznene evidencije (ECRIS) te bi Komisija trebala podnijeti prijedlog o proširenju ECRIS-a kako bi se obuhvatili državljani trećih zemalja

– države članice trebale bi, u okviru svojih nacionalnih pravosudnih ustroja te iskorištavanjem fleksibilnosti svojih kaznenopravnih sustava (za maloljetnike), razmotriti zauzimanje pristupa koji se prilagođava pojedinačnim slučajevima i temelji se na pravilnoj procjeni rizika uzimajući u obzir probleme povezane sa sigurnošću i javnom sigurnošću te, prema potrebi, uključuje alternativne ili dodatne mjere kaznenog progona i/ili pritvora u svim fazama postupka, što obuhvaća rehabilitaciju koja je, među ostalim, uvjet za probaciju ili suspenziju zatvorskih kazni

– države članice trebaju razmotriti uporabu i daljnji razvoj alata za procjenu rizika za pravosuđe koji će se koristiti pri razmatranju navedenih alternativnih ili dodatnih mjera, na temelju pojedinačnog pristupa, što uključuje mogućnost ponovne procjene rizika u pravilnim vremenskim razmacima, uzimajući u obzir činjenicu da je deradikalizacija dinamičan proces; u tom kontekstu trebali bi se koristiti obavljenim radom Vijeća Europe i Međunarodnog centra za borbu protiv terorizma (ICCT).

3. Integracija, rehabilitacija i reintegracija

– pod vodstvom država članica trebaju se poduzeti naponi putem kojih se ciljanim preventivnim mjerama rješavaju temeljni čimbenici radikalizacije koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma, i to razvojem mjera i programa poticanja kohezije, među ostalim u području obrazovanja, kojima se promiču temeljna prava, vladavina prava i demokracija i podupiru uključujuća, snošljiva i pluralistička društva

– lokalna, nacionalna, europska i međunarodna tijela vlasti, zajedno s civilnim društvom, trebaju razvijati metode i alate o tome kako razbijati predrasude te širenjem protupropagande koja se upućuje različitim ciljnim skupinama, među ostalim uspostavom mreža i javnih prostora namijenjenih dijalogu

– u tom kontekstu države članice, uz potporu Komisije i dotičnih agencija EU-a, trebaju posebice rješavati činjenicu da se internet koristi za terorističku radikalizaciju i novačenje kao i za govor mržnje kojim se šire strah, zabluda i predrasude usmjerene protiv određenih zajednica i skupina te se potiče na nasilje i mržnju; u tu svrhu treba posebice razvijati, među ostalim s pružateljima internetskih usluga, suradnju u pogledu strateške komunikacije te, prema potrebi, jedinica za rad u vezi s prijavljenim internetskim sadržajima, primjerice nastavkom pružanja potpore jedinici Europolu za rad u vezi s prijavljenim internetskim sadržajima te savjetodavnoj skupini za strateško komuniciranje u vezi sa Sirijom

– države članice trebaju provoditi mjere prilagođene lokalnim okolnostima i pojedinačnim slučajevima kojima se i unutar i izvan zatvora omogućuju rehabilitacija, deradikalizacija ili povlačenje te društvena reintegracija povratnika i onih kojima je putovanje bilo onemogućeno

- države članice u to trebaju uključiti žrtve i rehabilitirane bivše strane terorističke borce, kao i socijalne radnike, zajednice i obitelji
- države članice trebaju međusobno razmjenjivati iskustva i najbolje prakse stečene unutar ili izvan zatvora u vezi s rehabilitacijom, deradikalizacijom i povlačenjem
- države članice trebaju se koristiti stručnih znanja centra izvrsnosti RAN-a i iskoristiti ponudu potonjeg da im, na zahtjev, pruži potporu pri uspostavi takvih programa.

4. Osposobljavanje

- države članice trebaju osigurati resurse za odgovarajuće osposobljavanje svih dionika (zatvorskog osoblja, probacijskih službenika, sudskih djelatnika itd.) koji su uključeni u postupanje s nasilnim radikaliziranim ekstremistima ili osobama koje bi se mogle radikalizirati, i to na kontinuiran i multidisciplinarni način uz uporabu podrške dostupne na razini EU-a i međunarodnoj razini
- Europska mreža za pravosudno osposobljavanje (EJTN), CEPOL te, uz uporabu stručnih znanja Eurojusta, Centar za izvrsnost RAN-a te, prema potrebi, Europska organizacija za probaciju (CEP) i Europris trebaju državama članicama pružati podršku putem različitih oblika osposobljavanja (običnih tečajeva, seminara putem interneta, razmjene osoblja, ...) namijenjenih cijelom nizu dionika u okviru kaznenopravnog sustava koji se bave terorizmom; u tom kontekstu posebnu pozornost trebalo bi posvetiti metodologiji procjene rizika te izradi programa rehabilitacije, uporabi alternativa u odnosu na pritvor, kao i mogućnostima sličnog osposobljavanja za dionike izvan pravosuđa koji su uključeni u postupanje s radikaliziranim osobama.

5. Stjecanje znanja na temelju praćenja te razmjena praksi

- Eurojust treba nastaviti pratiti trendove i događanja u okviru svog izvješća o praćenju osuđujućih presuda za terorizam (Terrorism Convictions Monitor (TCM)) koristeći se važećim zakonodavnim okvirom i odgovarajućom sudskom praksom u državama članicama u vezi s terorizmom i nasilnom radikalizacijom, među ostalim i uporabom alternativa u odnosu na kazneni progon i pritvor, čime doprinosi daljnjem razvoju kaznene politike koja se odnosi na strane terorističke borce
- Eurojust, RAN (putem svojih radnih skupina te svog Centra izvrsnosti), EJTN te, prema potrebi, Europol te CEP i Europris trebaju poticati razmjenu postojećih nacionalnih praksi i stečenih pouka koristeći se ujedno radom koji su obavila druga odgovarajuća tijela (posebice UNICRI^[9] i GCTF^[10]) u vezi s kaznenopravnim odgovorom na radikalizaciju koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma, a posebice u pogledu pitanja navedenih u točkama od 1. do 4.:

- strukture i organizacije objekata za pritvor
- alata za procjenu rizika kojima se trebaju koristiti sudci i tužitelji te zatvorsko osoblje u svrhu procjene razine prijetnje koju predstavljaju strani teroristički borci i povratnici
- sustava klasificiranja s ciljem procjene najpogodnijeg načina postupanja u svakom pojedinom slučaju
- alternativnih ili dodatnih mjera u pogledu kaznenog progona i/ili pritvora te posebice programa rehabilitacije unutar i izvan zatvora
- suradnje različitih uključenih relevantnih dionika, i u pravosudnom kontekstu i izvan njega, uključujući osposobljavanje
- kaznenopravne politike koja se odnosi na strane terorističke borce
- uporabe interneta i društvenih platformi.

6. Financiranje

- Komisija treba olakšati provedbu prethodno navedenog putem financijskih sredstava EU-a za programe osposobljavanja namijenjene raznim uključenim dionicima i posebnim projektima, u skladu s pravilima odgovarajućih programa financiranja,
- Komisija treba državama članicama staviti na raspolaganje financijska sredstva za izradu programâ deradikalizacije/rehabilitacije i unutar i izvan zatvora koje treba koristiti u okviru kaznenih postupaka, posebice putem prioritete uporabe korisnih primjera najbolje prakse iz država članica, te treba podupirati uspostavu takvih programa koju provodi Centar izvrsnosti RAN-a
- države članice trebaju provoditi posebne projekte s ciljem bolje primjene zakonodavstva o rasizmu i ksenofobiji, među ostalim putem osposobljavanja sudaca, tužitelja i policije; Komisija će staviti na raspolaganje sredstava ciljano namijenjena ovoj svrsi
- države članice trebaju podupirati organizacije civilnog društva u promicanju snošljivosti i suzbijanju zločina iz mržnje i govora mržnje putem, među ostalim, razvoja protupropagande na internetu, pri čemu Komisija tome daje svoj doprinos
- Komisija treba putem Europskog socijalnog fonda poticati preuzimanje politika društvene integracije
- države članice trebaju podupirati razne uključene dionike, među kojima dionike iz kaznenog pravosuđa, lokalne vlasti i civilnog društva, da u punoj mjeri iskoriste raspoloživa sredstva
- navedene mjere trebale bi biti provedene u okviru financijskih resursa iz višegodišnjeg financijskog okvira te bi ta pitanja trebalo uključiti u preispitivanje u sredini razdoblja provedbe tog okvira.

7. Vanjska dimenzija

– EU treba promicati mjere kaznenopravnog odgovora na radikalizaciju, koja dovodi do terorizma i nasilnog ekstremizma, na međunarodnoj razini i pomagati s time u vezi trećim partnerima uzimajući pritom u obzir lokalne okolnosti i probleme u vezi sa sigurnošću i javnom sigurnošću

POZIVA predsjedništvo, Komisiju i koordinatora EU-a za borbu protiv terorizma da Vijeće izvijeste, prema potrebi i u odgovarajućem trenutku, o napretku u provedbi ovih zaključaka.

[1] 14469/4/05

[2] 9956/14

[3] 16526/14

[4] 9951/15

[5] SN 10/15

[6] 5451/14

[7] 8293/15

[8] 9798/15

[9] Interregionalni institut Ujedinjenih naroda za istraživanje kriminala i pravde

[10] Globalni forum za borbu protiv terorizma

Press office - General Secretariat of the Council of the EU

Rue de la Loi 175 - B-1048 BRUSSELS - Tel.: +32 (0)2 281 6319

press@consilium.europa.eu - www.consilium.europa.eu/press